

■ **recensió**

REVISTA D'HISTÒRIA DE LA FILOSOFIA CATALANA,
Números 7/8, 2014 | Print ISSN 2014-1572 / Online ISSN 2014-1564
P. 167-169
<http://revistes.iec.cat/index.php/JOCIH>

Pau Milà i Fontanals, *Apunts d'estètica* Estudi, selecció i traducció de textos de Joan Cuscó i Clarasó, Facultat de Filosofia-Universitat Ramon Llull, Barcelona, 2011

Eduard Urgell Caballeria

Societat Catalana de Filosofia
eduardurcas@hotmail.com

Pau Milà i Fontanals (Vilafranca del Penedès, 1810) representa una figura cabdal del pensament català en l'àmbit teòric de l'estètica. La seva lluita constant contra l'academicisme que imperava en el món artístic va portar-lo a abandonar la càtedra i a renunciar a l'exercici docent, ja que considerava alienada la seva llibertat d'expressió i no combregava amb el tractament polític de les belles arts. És aquí quan es comença a fer patent la diferència entre l'*acadèmia* i el *geni*. L'academicisme s'esforça per racionalitzar i reglar els aspectes de l'art, mentre que l'individu genial no defalleix en el propòsit de dur una existència estèticament lliure i deslligada de les normes que coarten la seva llibertat creativa.

En l'acurat proemi del llibre, Joan Cuscó es refereix a Milà i Fontanals com a teòric de l'art amb un notable sentit religiós, un fet que es constata a través de citacions en què remarca que la fe —i en especial la del cristianisme— actua d'inspiració pura per a arts com ara la poesia. Milà també fa un ús actiu de la història de l'art, destacant-ne diferents etapes segons la disciplina en qüestió. També se'ns informa que la tendència cap a l'abstracció i el sublim portaren Milà a separar-se de certes relacions socials, com va succeir amb la «Societat Giró» per divergències amb els integrants.

L'autor d'aquest recull evidencia la infravaloració que ha patit Pau Milà i Fontanals simplement per haver estat eclipsat pel seu germà Manuel i perquè va defugir amb tenacitat el mecanicisme de l'Acadèmia. També aprofita l'estudi introductor i per a posar en relleu la manera en què s'ha obviat la figura d'Antoni Gaudí com a pensador estètic.

Pel que fa al joc d'influències, trobem en primer lloc elements indispensables del segle XV italià, com ara Miquel Àngel i Leonardo da Vinci, juntament amb un precedent d'aquests, inspirador del romanticisme i el naturalis-

me, Giotto di Bondone. A més, Milà va ser membre del grup dels Natzarens, liderat pel pintor romàntic alemany Overbeck i pel seu compatriota Peter von Cornelius. Però si les fonts artístiques d'on va beure són excel·lents, el seu llegat també ho va ser. Després de la separació del cercle academicista, va començar a exercir un ensenyament oral de gran influència. El pintor reusenc Marià Fortuny va ser alumne seu i trobem entre els papers que aquest deixà part dels apunts d'una classe d'estètica del seu mestre. Per si no fos prou, Gaudí va rebre també coneixements de Milà, coneixements que es fan palesos en tota la seva obra: la creació de Gaudí es fonamenta en la llibertat, la simplicitat i la semblança amb la natura —font inspiradora que fusiona ordre geomètric i orgànic. A més, Milà va compartir amb Jaume Balmes, que li fou contemporani, una manera d'entendre l'estètica desglossada en diferents punts: l'esforç de la tasca artística, la figura de l'artista que experimenta més dolor, la religió entesa com a recurs inspirador, la distinció entre el bell i el sublim... Ambdós mantingueren una batalla constant per salvar la societat del materialisme, de l'escepticisme i del nihilisme reiterat. La influència que va exercir Pau Milà i Fontanals sobre els seus deixebles va ser majoritàriament de caire teòric i fonamentalment articulada a través de la història, a la qual atribueix la capacitat de viure amb més plenitud, tot implicant-se amb el present i preservant el patrimoni artístic.

La part fonamental del llibre es troba en la publicació de la totalitat dels textos coneguts de Pau Milà i Fontanals. Es reproduïxen quatre textos que van des de 1847 fins a 1878. El primer és un article sobre el Giotto publicat a Madrid, ja tornat Milà de la seva estada a Itàlia (on mostra les arrels de les seves orientacions teòriques). El segon i el tercer són unes notes manuscrites (i fins avui inèdites) de les lliçons d'estètica i de teoria artística que va professar a la Llotja els anys 1851–1852. El quart correspon als apunts que Marià Fortuny va prendre de les lliçons de Pau Milà (extrets d'una llibreta datada entre els anys 1849 i 1850). El cinquè és el llibret *Estètica infantil*, publicat pels seus alumnes l'any 1878 i tornat a editar l'any 1904 (un conjunt de rodolins sobre l'art).

Els escrits recollits marquen unes pautes molt orientatives referents als ensenyaments de Milà sobre què és estètica i de quines característiques és composta, seguit de detallades diferenciacions entre arquitectura, escultura i pintura, pel que fa a les seves tipologies, tècniques o camps de treball. En l'escrit de Fortuny es nega que l'art sigui simple imitació, ja que això a vegades podria ser fins i tot repugnant. Seguint aquesta premissa, es conclou que l'art és una representació espiritual de la idea amb l'ajuda d'un mitjà palpable, l'objectiu del qual és suscitar una emoció en el contemplador: la bellesa.

En últim lloc, trobem les rimes d'*Estètica infantil* de Pau Milà, les quals, essent menyspreades per ell mateix, van ser publicades pels seus deixebles. Aquests petits poemes pretenen instruir la societat pel que fa a la contempla-

ció i opinió sobre l'art, deixant clar que no es tracta de simples elements decoratius, sinó que són fonaments per a la bona civilització. Tanmateix, també volen guiar l'artista en el procés creatiu en major o menor mesura: «En les arts i en tot més val poc i bo, que molt i mal» o «Segons sigui la cultura són les arts de l'*hermosura*».